

ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟ

Κίνητρο το κέρδος και όχι οι λαϊκές ανάγκες

τοδοτούμενα είτε όχι), ρυθμίζεται η διοχέτευση των χρημάτων με κριτήριο πάντα τους τομείς - αντικείμενα τα οποία θα αποφέρουν άμεσα ή πιο μακροπρόθεσμα κέρδη. Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας, ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησής της, και η μετατροπή τους σε άμεσα αξιοποιήσιμα προϊόντα - εμπορεύματα, π.χ. φάρμακα, αποτελούν ιδιοκτησία των φαρμακοβιομηχανιών εξασφαλίζοντας τεράστια κέρδη. Με τις συμφωνίες που υπογράφουν για να χρηματοδοτήσουν τις αντίστοιχες έρευνες, κατοχυρώνουν το «δικαίωμά» τους στην αποκλειστική εκμετάλλευση του αποτελέσματος της ερευνητικής δραστηριότητας, δένοντάς το με τις περίφημες «πατέντες».

Το κράτος, δηλαδή, εξασφαλίζει υποδομές και ρυθμίζει τη ροή των χρηματοδοτήσεων στους επιμέρους κλάδους ερευνητικού ενδιαφέροντος, ώστε εν συνεχεία οι διάφοροι επιχειρηματικοί όμιλοι να αξιοποιήσουν τις υποδομές αυτές, για να γιγαντώσουν τα κέρδη τους.

Όταν, για παράδειγμα, κάποιος επενδύει χρήματα στην έρευνα για τη θεραπεία κάποιας συγκεκριμένης νόσου, η επιτυχία της έρευνας αυτής θα σημαίνει πιθανότατα και την ανακάλυψη μιας νέας θεραπείας. Παράλληλα, όμως, ο επενδυτής θα αξιοποιήσει και θα πουλήσει την ανακάλυψη αυτή για να βγάλει κέρδος. Αντίστοιχα, αν τα αποτελέσματα της έρευνας δεν τον ωφελούν, απλά θα τα κρύψει και θα σταματήσει την έρευνα αυτή. Σκεφτείτε πόσες καταγγελίες έχουν γίνει για μελέτες, σχετικά με κάποιο νέο φάρμακο που διεκδικούσε την είσοδό του στην αγορά. Διότι, ενώ οι μελέτες δεν ήταν ευνοϊκές για την κυκλοφορία αυτού του φαρμάκου, γιατί εντόπισαν ανεπιθύμητες παρενέργειες ή έδειξαν ότι δεν είναι καλύτερο από τα ήδη υπάρχοντα, τελικά «θάφτηκαν», ώστε το φάρμακο να κυκλοφορήσει κανονικά.

Είναι γνωστό το τεράστιο σκάνδαλο με τη θालιδομίδη τη δεκαετία του '50 - '60, η οποία χορηγούνταν σε εγκύους για την αντιμετώπιση της ναυτίας της κύησης και τελικά αποδείχτηκε ότι ήταν τερατογόνος για το έμβρυο και αποσύρθηκε, αφού πρώτα είχε προκαλέσει χιλιάδες τερατογενέσεις.

Παραδείγματα από την Έρευνα στον καπιταλισμό

Όταν όλα «πάνε καλά» και ολοκληρωθούν οι φάσεις του ερευνητικού έργου, με αποτέλεσμα να παραχθεί π.χ. ένα νέο φάρμακο ή να έχει ανακαλυφθεί νέα γνώση, αυτό δε συνεπάγεται ότι θα αξιοποιηθούν μαζί με προς όφελος της κοινωνίας. Αυτό εξαρτάται και πάλι από τον παράγοντα «κέρδος».

Η εφλορνιδίνη, φάρμακο που χρησιμοποιείται για τη θεραπεία της αφρικανικής τρυπανοσωμίας (η νόσος που μεταδίδεται με τη μύγα τσε-τσε), λίγο μετά την αρχική κυκλοφορία της αποσύρθηκε από την εταιρεία που την παρήγαγε, γιατί δεν απέφερε τα αναμενόμενα κέρδη, αφού οι ασθενείς ήταν κατά βάση πάμπωχοι Αφρικανοί. Όταν, όμως, λίγα χρόνια αργότερα βρέθηκε ότι η τοπική χρήση της ουσίας αυτής βοηθάει στην καταπολέμηση της αυξημένης τριχοφυΐας στις γυναίκες, η παραπάνω εταιρεία, για να προωθήσει το προϊόν της, δώρισε μεγάλες ποσότητες από το φάρμακο αυτό για την αντιμετώπιση της αφρικανικής τρυπανοσωμίας μέσω των «Γιατρών χωρίς Σύνορα».²

Είναι χαρακτηριστικό επίσης ότι πολύ συχνά φαρμακευτικές εταιρείες αλλάζουν ελάχιστα ένα ήδη υπάρχον φάρμακο (π.χ. προ-

σθήκη μιας υδροξυλομάδας η οποία μπορεί να μην έχει καμία απολύτως επίπτωση στη δομή και τα φαρμακοκινητικά χαρακτηριστικά του) λίγο πριν λήξει η πατέντα του, βαφτίζοντας όλη αυτή τη διαδικασία «έρευνα», κατοχυρώνοντας έτσι μια νέα πατέντα για να εκμεταλλευτεί το «νέο-παλιό» φάρμακο. Επιπρόσθετα, πολλές φαρμακευτικές εταιρείες δοκιμάζουν φάρμακα που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά για κάποια συγκεκριμένη νόσο, ως θεραπεία και για κάποια άλλη νόσο, ώστε να κατοχυρώσουν μια νέα κερδοφόρα πατέντα για το ήδη υπάρχον φάρμακο (η διαδικασία αυτή είναι γνωστή ως «επανατοποθέτηση φαρμάκων» - drug repurposing).

Στρατηγική ΕΕ - κυβέρνησης για Έρευνα - Καινοτομία

Η στρατηγική και οι στόχοι του κεφαλαίου για την Έρευνα και την Καινοτομία, όπως αυτοί αποτυπώνονται τόσο στα σχετικά ντοκουμέντα της ΕΕ όσο και στις παρεμβάσεις της ελληνικής κυβέρνησης, παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις ή και αντιφάσεις, είναι ενιαίοι και ξεκάθαροι: Η Έρευνα, συνακόλουθα και η Καινοτομία, αντιμετωπίζεται ως ένας από τους κύριους μοχλούς για την «παραγωγική ανασυγκρότηση», δηλαδή την επιτάχυνση της πορείας ανάκαμψης της καπιταλιστικής οικονομίας, με στόχο τη διεύρυνση των πεδίων κερδοφορίας, το άνοιγμα νέων, ώστε να επιταχυνθεί η διαδικασία της καπιταλιστικής συσσώρευσης.

Στο αντίστοιχο site της ΕΕ, σχετικά με το χρηματοδοτικό πρόγραμμα «Horizon 2020», το οποίο χαρακτηρίζεται ως η «πρωτοβουλία - ναυαρχίδα της ΕΕ που έχει στόχο την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης σε παγκόσμιο επίπεδο», διαβάζουμε χαρακτηριστικά: «Στόχος (του Horizon 2020) είναι να διασφαλιστεί το γεγονός ότι η Ευρώπη θα παράγει επιστήμη παγκόσμιας κλάσης, θα απομακρυνθούν τα εμπόδια που υπάρχουν στον τομέα της καινοτομίας και θα διευκολυνθεί η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στη διάχυση της καινοτομίας».

Επιπλέον, υπόσχεται τη «μεταφορά των σπουδαίων ιδεών από το εργαστήριο στην αγορά».³ Παράλληλα, ακολουθώντας κατά γράμμα τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, προωθείται η δημιουργία του λεγόμενου Ενιαίου

Χώρου Έρευνας στην Ευρώπη, με στόχο τη διευκόλυνση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο χώρο να μετακινούν τα κεφάλαιά τους από χώρα σε χώρα, την περαιτέρω ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων και την αύξηση της διακρατικής κινητικότητας των εργαζομένων. Ταυτόχρονα, επιδιώκουν έναν αποτελεσματικότερο οργανωμένο, διαρθρωμένο και ελεγχόμενο ερευνητικό ιστό και σύστημα ροής της χρηματοδότησης της Έρευνας σε επίπεδο ΕΕ όπου θα επιταχυνεται ο κύκλος ανάμεσα στη φάση της παραγωγής του ερευνητικού αποτελέσματος και της παραγωγής και κυκλοφορίας του προϊόντος - εμπορεύματος, στο οποίο έχει ενσωματωθεί το ερευνητικό αποτέλεσμα. Όλα αυτά βεβαίως στο έδαφος των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων και ανταγωνισμών που οξύνονται. Τέλος, στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ και των στόχων του κεφαλαίου, ως κύριο μέτρο για την ανάπτυξη και την καλύτερη αξιοποίηση της Έρευνας και της Καινοτομίας προβάλλεται και από τη συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ, η ανάπτυξη της «ιδιωτικής πρωτοβουλίας» είτε αυτοτελώς, είτε σε συμπράξεις με κρατικούς ερευνητικούς φορείς.

Σοσιαλισμός για σχεδιασμένη ανάπτυξη της Έρευνας υπέρ του λαού

Ο μόνος τρόπος, ώστε η έρευνα να γίνεται απρόσκοπτα και σχεδιασμένα, χωρίς να περιορίζονται οι τεράστιες δυνατότητές της, είναι να πραγματοποιείται στο πλαίσιο της λαϊκής εξουσίας, στο Σοσιαλισμό - Κομμουνισμό, διότι κίνητρο της Έρευνας και γενικότερα της παραγωγής αποτελεί η ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών και όχι το ατομικό όφελος και το κέρδος.

Μόνο τότε τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να αξιοποιηθούν άμεσα για την κάλυψη της εκάστοτε ανάγκης και να μη μένουν απλά στα χαρτιά, ούτε να κατασπατα-

λώνται κοινωνικοί πόροι, εξαιτίας της αναρχίας που υπάρχει στην καπιταλιστική παραγωγή (και σε αυτόν τον τομέα). Γιατί οι υλικοί όροι με τους οποίους πραγματοποιείται η έρευνα στο Σοσιαλισμό (διάθεση και κατανόηση όλων των απαιτούμενων υποδομών, τεχνικών μέσων κ.λπ.) δεν ανήκουν στους καπιταλιστές, αλλά σε όλη την κοινωνία, είναι λαϊκή περιουσία. Μόνο έτσι μπορεί να υπάρξει ένας κεντρικός επιστημονικός σχεδιασμός για την Έρευνα, με βάση τις κοινωνικές ανάγκες που υπάρχουν σε όλη τη χώρα. Τα διάφορα ερευνητικά κέντρα, ινστιτούτα και ιδρύματα που αναπτύσσονται, όχι μόνο δε θα ανταγωνίζονται το ένα το άλλο, αλλά θα συνεργάζονται, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται τα βέλτιστα δυνατά αποτελέσματα.

Σε αυτές τις συνθήκες, τα ευρήματα που αφορούν στην πρόληψη θα οδηγήσουν σε μείωση και εξάλειψη πολλών περισσότερων ασθενειών απ' ό,τι σήμερα. Γιατί τα μέτρα πρόληψης δεν αφορούν μόνο τις υπηρεσίες Υγείας, αλλά και μια σειρά άλλους παράγοντες (όπως π.χ. το διαρκές άγχος και η πίεση της σύγχρονης καθημερινότητας υπό το φόβο της ανεργίας - της εντατικοποίησης της εργασίας - των αμέτρητων φόρων, η κακή διατροφή, η έλλειψη άσκησης, η ρύπανση του περιβάλλοντος κ.ο.κ.), τα οποία μόνο μέσα σε ένα τέτοιο σύστημα μπορούν να αντιμετωπιστούν συνολικά, όπως έχει αποδείξει και η Ιστορία.

Στις κεντρικά και επιστημονικά σχεδιασμένες οικονομία και ανάπτυξη μπορεί να υπάρξει άμεση διασύνδεση των πολλών και διαφορετικών κλάδων που χρειάζεται να αξιοποιηθούν, ώστε να προσεγγιστούν ολόπλευρα τα ζητήματα της Υγείας. Να υπάρχει, για παράδειγμα, άμεση σύνδεση των πανεπιστημίων με τα ερευνητικά κέντρα και τα νοσοκομεία και εν συνεχεία με την κοινωνικοποιημένη βιομηχανία, η οποία με τη σειρά της θα εξασφαλίζει τα απαραίτητα μέσα (φάρμακα, μηχανήματα κ.λπ.) για παροχές Υγείας υψηλού επιπέδου και δωρεάν για όλο το λαό σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης του συστήματος Υγείας. Μονάχα σε ένα τέτοιο σύστημα η Υγεία δεν θα είναι εμπόρευμα αλλά δωρεάν δικαίωμα όλων.

Η πείρα στον τομέα της Υγείας / Έρευνας από τη Σοβιετική Ένωση ή ακόμη και την Κούβα, η οποία, παρά το μακροχρόνιο εμπάργκο, εξαγεί φάρμακα και εμβόλια σε πάνω από 50 χώρες παγκοσμίως^{4,5} μάς τροφοδοτεί με αμέτρητα παραδείγματα για τις τεράστιες προόδους που μπορούν να σημειωθούν στο χώρο της Υγείας με τη βοήθεια της Έρευνας, όταν αυτή δεν ελέγχεται από τους επιχειρηματίες, αλλά από το λαό, ώστε τα αποτελέσματά της να αποτελούν κατοχυρωμένο και καθολικό κοινωνικό δικαίωμα. Για ένα τέτοιο σύστημα, το Σοσιαλισμό - Κομμουνισμό, παλεύει το ΚΚΕ με όλες του τις δυνάμεις μέσα σε κάθε χώρο δουλειάς, σε κάθε συνοικία, στο χώρο της Έρευνας, της Υγείας, στα πανεπιστήμια, στη βιομηχανία, παντού.

Αιμίλιος ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Υπ. Διδάκτορας Ιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών
Συνεργάτης του Τμήματος Υγείας - Πρόνοιας της ΚΕ του ΚΚΕ

Παραπομπές:

1. <http://www.cdc.gov/cholera/treatment/antibiotic-treatment.html>
2. <http://www.theguardian.com/world/2001/may/07/medicalscience.businessofresearch>
3. <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>
4. Lage A., *Nature Immunology*, vol. 9, 109-112 (2008)
5. http://www.who.int/features/2013/cuba_biotechnology/en/